

Državni izpitni center

SLOVENŠČINA

≡≡≡ Izpitna pola 1 ≡≡≡

**OPIŠNIKI ZA OCENJEVANJE
JEZIKA, SLOGA IN ZGRADBE V ŠOLSLEM ESEJU**

SPLOŠNA MATURA

JEZIKOVNA PRAVLINOST

PRAVOPIS: Kako dobro kandidat pri pisanju upošteva pravopisna pravila (rabo ločil, pisanje z veliko oz. malo začetnico, zapisovanje besed, pisanje besed skupaj in narazen, zapisovanje prevzetih besed, deljenje besed)?

Točke	Opisnik ravni
4	Pravopisnih napak je malo, povezane so predvsem z višjimi ravni pismenosti (npr. manjkajoče vejice v zapleteno zloženih večstavčnih povedih) oz. gre za posamezne napake, ki po presoji ocenjevalca niso posledica splošnega neznanja pravopisa.
3	Pravopisnih napak je malo, povezane so z rabo ločil v zloženih povedih oz. gre za posamezne raznovrstne napake, ki po presoji ocenjevalca niso posledica splošnega neznanja pravopisa./Pojavi se več istovrstnih napak, povezanih z neupoštevanjem enega pravopisnega pravila.
2	Pravopisnih napak je več. Pojavijo se istovrstne pravopisne napake, povezane z rabo ločil, zapisovanjem besed ali rabo velikih oz. malih začetnic (npr. kandidat dosledno piše <i>življenjski</i> brez -j ali <i>ljubljski</i> z veliko začetnico ali manjkajo posamezne vejice tudi v dvostavčnih povedih ali nezapleteno zloženih večstavčnih povedih). / Pojavi se več posameznih raznovrstnih pravopisnih napak, iz česar je razvidno, da kandidat pravopisnih pravil ne zmore upoštevati dosledno.
1	Pojavi se veliko raznovrstnih pravopisnih napak; kandidatova uporaba pravopisnih pravil je šibka.
0	Kandidat ne dosega nobene od zgornjih ravni: pravopisne napake se pojavijo skoraj v vsaki povedi; ločila uporablja naključno.

SLOVNICA: Kako slovnično pravilna je kandidatova raba jezika?

(K slovnični pravilnosti štejemo rabo pravih besednih oblik in skladenjskih struktur.)

Točke	Opisnik ravni
4	Slovničnih napak je malo; v glavnem gre za napake, ki po presoji ocenjevalca niso posledica splošnega neznanja slovnice.
3	Slovničnih napak je malo (npr. napačno sklanjanje ene besede, občasna napačna raba predlogov, napačna raba povratno svojilnega zaimka, napačna raba glagolskega časa ipd.); ne gre za osnovne napake (npr. sklanjanje samostalnika <i>mati</i>).
2	Slovničnih napak je več. Pojavijo se raznovrstne slovnične napake, med njimi tudi osnovne. Iz tipa napak je razvidno, da kandidat določenih slovničnih zakonitosti ne obvlada dobro (npr. napake pri navezovanju, rabi zaimkov, sklanjanju, rabi predlogov, stopnjevanju pridevnikov, tvorbi povedi ipd.).
1	Pojavi se veliko raznovrstnih slovničnih napak, med njimi je veliko osnovnih. Iz tipa napak je razvidno, da kandidat slovničnih pravil ne upošteva dosledno.
0	V večini besedila se pogosto pojavijo raznovrstne slovnične napake. Slovnična nepravilnost besedila bralcu otežuje razumevanje besedila.

SLOG

BESEDIŠČE: Kako pomensko ustrezno in natančno je besedišče? Kako primerna je izbira besedišča glede na namen in okoliščine pisanja besedila? Kako raznovrstna je izbira besedišča? Kako je v esej vključeno strokovno besedišče?

Točke	Opisnik ravni
3	Kandidat besede praviloma uporablja pomensko natančno, izbira besed pripomore k jasnemu in natančnemu izražanju; strokovne izraze uporablja natančno in pravilno; uporablja knjižni jezik in pretežno slogovno nevtralno besedišče, slogovno zaznamovane besede uporabi zaradi učinkovitosti sporočila in jih jasno označi; uporablja raznovrstno besedišče, ki prispeva k živosti izražanja.
2	Kandidat besede večinoma uporablja pomensko natančno, izbira besed pripomore k jasnemu in natančnemu izražanju; strokovne izraze uporablja večinoma natančno in pravilno; uporablja knjižni jezik in pretežno slogovno nevtralno besedišče, slogovno zaznamovane besede večinoma uporabi zaradi učinkovitosti sporočila; uporablja dokaj raznovrstno besedišče.
1	Kandidat večkrat pomensko nenatančno uporabi besede, kar krni jasnost in natančnost izražanja; strokovne izraze večkrat uporabi nenatančno ali jih ne uporablja; večkrat se pojavijo odkloni od knjižnega jezika; slogovno zaznamovane besede praviloma ne prispevajo k učinkovitosti besedila; besedišče ni bogato in raznovrstno.
0	Kandidat uporablja besede pomensko nenatančno, kar močno ovira razumevanje besedila; strokovnih izrazov ne uporablja ali so ti napačno rabljeni; knjižnega jezika ne obvlada dobro; slogovno zaznamovane besede ne prispevajo k učinkovitosti besedila; besedišče ni bogato in raznovrstno, temveč skopo.

SLOG POVEDI: Ali kandidat uporablja raznovrstno grajene povedi? Ali kandidat uporablja različne vrste navezovanja, tako da je izražanje jasno in razumljivo? Ali je izražanje dovolj jedrnato in gostobesednost (kršenje načela jedrnatosti) ne ovira razumevanja?

Točke	Opisnik ravni
3	Kandidat tvori raznovrstne večstavčne povedi. Uporablja različne vrste navezovanja (z zaimki, s sopomenkami, s parafrazami, z osebno glagolsko obliko ...), da se izogne ponavljanju besed/besednih zvez. Tvorba povedi je jasna in razumljiva. Uporablja pretežno tvorni glagolski način. Izražanje je večinoma jedrnato.
2	Kandidat večinoma tvori raznovrstne večstavčne povedi, pri čemer se na nekaterih mestih lahko pojavi kopičenje istovrstno grajenih povedi (npr. zaporedno ponovljeni prilastkovi/vzročni odvisniki, vezalna/protivna priredja ipd. – če ni taka raba namenjena vzbujanju posebnega učinka). Praviloma uporablja različne vrste navezovanja, da se izogne nepotrebni ponavljanju. Praviloma uporablja tvorni glagolski način. Izražanje je praviloma jedrnato.
1	Kandidat pogosto tvori istovrstne povedi, pogoste so enostavčne in preprostejše dvostavčne povedi, večstavčne povedi so redkejše. Uporablja eno do dve vrsti navezovanja (npr. z zaimki, z osebno glagolsko obliko, z dobesedno ponovitvijo). V povedih se neutemeljeno pojavi raba trpnega glagolskega načina. Z gostobesednostjo krši načelo jedrnatosti ali je preveč jedrnat (kar bralcu otežuje razumevanje).
0	Kandidat praviloma tvori istovrstne povedi. Pojavijo se neustreznosti na vseh opazovanih ravneh besedila (tvorba povedi, vrste povedi, navezovanje, jedrnatost izražanja) in so pogoste. Tvorba povedi je večkrat taka, da je sporočilo težje razumljivo oz. nejasno.

ZGRADBA

ZUNANJA ZGRADBA: Ali zunanja zgradba besedila ustreza notranji zgradbi besedila? Ali so odstavki smiselne in zaokrožene enote?

Točke	Opisnik ravni
2	Besedilo je v celoti ustrezno členjeno na odstavke, ki so zaokrožene enote besedila in so primerno obsežni. Odstavkov je več – tudi jedro je členjeno na odstavke. Uvodni in zaključni odstavek sta praviloma krajša od jedrnih.
1	Besedilo ima več odstavkov in je večinoma ustrezno členjeno: pojavita se dve večji pomanjkljivosti ali nekaj manjših. K večjim pomanjkljivostim spadajo predvsem nesorazmerja v dolžini odstavkov, npr. zelo dolg zaključni ali uvodni odstavek, zelo kratek jedrni odstavek.
0	Besedilo ima le tri odstavke ali nima odstavkov./Razporeditev odstavkov večinoma ne sledi notranji zgradbi besedila, ampak je ta nepremišljena oz. naključna./Pojavi se več izrazito kratkih odstavkov, ki povzročijo razdrobljenost besedila.

NOTRANJA ZGRADBA (KOHERENCA BESEDILA): Ali se izhodiščna teza (v uvodnem delu) povezuje s tezami (podtezami) v nadaljevanju? Ali so podteme jedrnih odstavkov povezane s temo eseja? Ali se zaključni del povezuje z uvodnim delom? Ali so povedi znotraj odstavkov med seboj smiselno povezane (tj. ni tematskih preskokov znotraj odstavka ali pomensko nelogičnih zvez povedi)? Ali so odstavki med seboj smiselno povezani (tj. ni nenadnih preskokov na drugo podtemo)? Ali je besedilo zaokrožena celota in nima neutemeljenih zastranitev?

Točke	Opisnik ravni
4	Besedilo je <u>koherentno</u> : v uvodnem delu je (z naslovom/temo eseja povezana) izhodiščna teza; podteme v odstavkih so smiselno povezane z uvodnim delom in med seboj; ni zastranitev, kandidat ne piše o vidikih, ki niso povezani s predvideno temo; zaključek smiselno zaključuje besedilo in praviloma potrjuje uvodno tezo ter ne odpira nove, z uvodnim delom nepovezane teme; povedi se med seboj smiselno povezujejo, med povedmi in odstavki ni »ostrih« preskokov.
3	V besedilu se pojavijo manjše pomanjkljivosti, ki deloma krnijo koherenco besedila, vendar <u>besedilo kljub temu deluje kot smiselna celota</u> . Lahko se pojavijo naslednje pomanjkljivosti: posamezna podteza je manj prepričljivo povezana z izhodiščno tezo/uvodni del je manj povezan z jedrnim delom, pri čemer so odstavki jedrnega dela prepričljivo medsebojno povezani/ena očitna zastranitev/z ostalim delom manj povezan zaključni odstavek/»dvojni« uvod (najprej splošni del, nato odstavek s tezo)/posamezen neustrezen ali manj ustrezen prehod na drugo podtemo ipd.
2	V besedilu se pojavijo pomanjkljivosti, ki krnijo koherenco besedila, tako da besedilo <u>ne deluje več povsem kot smiselna celota</u> . Pojavijo se lahko naslednje pomanjkljivosti: teza in podteze so med seboj slabo povezane/nekatero ključne podteze manjkajo/kandidat »odgovarja na vprašanja«, zato je besedilo razdrobljeno oz. so odstavki med seboj nepovezani/zastranitve, ki krnijo koherenco besedila/uvodni, jedrni in zaključni del so med seboj slabo povezani ali niso povezani/neustrezni prehodi na drugo temo. Pomanjkljivosti se ne pojavijo prav pri vseh opisanih elementih, vsaj dva elementa naj bi bila izpeljana ustrezno.
1	V besedilu se pojavijo take pomanjkljivosti, da <u>močno krnijo koherenco besedila in besedilo ni več smiselna celota</u> . Večina elementov notranje zgradbe ni izpeljana zadovoljivo.
0	Besedilo je <u>popolnoma nekoherentno</u> , med odstavki ni smiselne povezave; zgradba besedila je (skoraj) v celoti neustrezna.

Če esej ne dosega predpisane dolžine (najmanj 600 besed), se maksimalno število točk za posamezne postavke zniža:

	jezikovna pravilnost	slog	zgradba
599–450 besed	6	5	5
449–300 besed	4	4	4
pod 300 besed	2	2	2

Dodatne točke (1–3)

Dodatne točke ocenjevalec dodeli eseju, za katerega presodi, da **izrazito presega pričakovane dosežke** po izviranosti ali poglobljenosti obravnave esejskih smernic oziroma po besedilni zmožnosti (slog in zgradba eseja).

Okvirno se dodatne točke dodeljujejo:

1	<ul style="list-style-type: none">• za en izviren ali poglobljen in prepričljiv del esejske razprave, ki smernice opazno presega, je smiselno povezan z ostalim besedilom in hkrati daje nov vpogled v obravnavano temo, ali• za nadpovprečno besedilno zmožnost, ki se kaže v prepričljivem slogu in zgradbi;
2	<ul style="list-style-type: none">• za več izvirnih ali poglobljenih oz. prepričljivih delov esejske razprave, ki smernice opazno presegajo, so smiselno povezani z ostalim besedilom in hkrati dajejo nov vpogled v obravnavano temo, ter za nadpovprečno besedilno zmožnost, ki se kaže v prepričljivem slogu in zgradbi;
3	<ul style="list-style-type: none">• za <u>izjemen</u> esej, ki praviloma v celoti izvorno ali poglobljeno in prepričljivo presega pričakovane dosežke, hkrati je tudi po besedilni zmožnosti visoko nadpovprečen.